
Gminny program opieki nad zabytkami

Poradnik metodyczny

Opracował zespół w składzie:
mgr inż. arch. Tomasz Błyskosz
mgr Anna Fortuna-Marek
mgr Elżbieta Jagielska
mgr Iwona Liżewska
mgr Bogna Oszczanowska
mgr inż. arch. Jolanta Welc-Jędrzejewska

SPIS TREŚCI

- I.** Wprowadzenie
- II.** Metoda opracowania gminnych programów opieki nad zabytkami
- III.** Instrukcja wykonania gminnych programów opieki nad zabytkami
- IV.** Załączniki – przykłady

I. WPROWADZENIE

Dziedzictwo kulturowe to ważny czynnik życia i działalności człowieka. Zabytki są nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia człowieka. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kultury może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Na krajobraz kulturowy składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak i wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne człowieka. Są to pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobraz miejski i wiejski, obszary kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców.

W działaniach samorządów lokalnych, podobnie jak w polityce państwa, istotne jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego oraz powiązanie ochrony zabytków z ochroną środowiska naturalnego. Sprawny i skuteczny system ochrony i opieki nad zabytkami powinien odbywać się przy udziale samorządów, właścicieli i użytkowników zabytków oraz mieszkańców i wspólnot lokalnych.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy).

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców, gdyż zachowane i należycie pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wyróżnia obszar gminy i przesądza o jej atrakcyjności.

Przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program może być wykorzystywany przez inne jednostki samorządu terytorialnego, środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturowym.

Opracowanie i uchwalenie gminnego programu opieki nad zabytkami nie powinno być traktowane jedynie jako realizacja przez gminę zadania ustawowego. Programy mają bowiem służyć rozwojowi gminy poprzez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Inne waż-

ne cele gminnego programu opieki nad zabytkami wskazane przez ustawodawcę (np. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe czy tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami) sprawiają, że program ten może pełnić ważną rolę społeczną, a jego konsekwentna realizacja stać się istotnym czynnikiem rozwoju gminy.

Program opieki nad zabytkami powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania powinny być skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Jednocześnie mogą przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności regionów, podniesienia konkurencyjności oferowanych produktów turystycznych, a także szerszego od dotychczasowego wykorzystania potencjału związanego z zachowanym dziedzictwem kulturowym.

Gminny program opieki nad zabytkami, m.in. poprzez działania edukacyjne, może też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzy-

ni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną, zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej, minimalizując niektóre negatywne skutki globalizacji.

Współpraca środowisk samorządowych i konserwatorskich przy realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami powinna przynieść wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, poprawa stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, rozwój społeczno-gospodarczy.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Z realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

II. METODA OPRACOWANIA GMINNYCH PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Tok postępowania przy sporządzaniu gminnych programów opieki nad zabytkami można podzielić na trzy zasadnicze fazy:

1. Faza poznawcza – zebranie i analiza istniejących materiałów o charakterze strategicznym i planistycznym opracowywanych na poziomie województwa i gminy, z jednoczesnym rozpoznaniem zasobu dziedzictwa kulturowego gminy na podstawie gminnej ewidencji zabytków, badań terenowych (rozpoznanie stanu zachowania zabytków) oraz dokumentacji i literatury przedmiotu (patrz pkt III. 4–5).

2. Faza analiz i wniosków – analiza stanu dziedzictwa kulturowego gminy przeprowadzona na podstawie zebranych informacji w trakcie fazy poznawczej wraz z określeniem potencjalnych szans i zagrożeń dla zachowania i ochrony tego dziedzictwa w aspekcie rozwoju społeczno-gospodarczego gminy (patrz pkt III. 6).

3. Faza programowania – określenie priorytetów, kierunków działań i zadań wraz z instrumentarium (patrz pkt III. 8), w tym finansowania (patrz pkt III. 7–11) oraz kryteriami oceny realizacji gminnego programu (patrz pkt III. 9).

III. INSTRUKCJA WYKONANIA PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Przedstawione poniżej opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami porządkuje katalog zagadnień, które powinien zawierać gminny program. Może on być indywidualnie modyfikowany lub rozszerzany, w zależności od cech obszaru oraz lokalnych uwarunkowań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
  - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

- 4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
  - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)
  - 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
    - 5.2.1. Zarys historii obszaru gminy
    - 5.2.2. Krajobraz kulturowy
    - 5.2.3. Zabytki nieruchomości
    - 5.2.4. Zabytki ruchome
    - 5.2.5. Zabytki archeologiczne
    - 5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych
    - 5.2.7. Dziedzictwo niematerialne
  - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
  - 5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
  - 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń
7. Założenia programowe
  - 7.1. Priorytety programu opieki
  - 7.2. Kierunki działań programu opieki
  - 7.3. Zadania programu opieki
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków
12. Część graficzna programu opieki nad zabytkami
13. Aneksy

OMÓWIENIE POSZCZEGÓLNYCH ROZDZIAŁÓW

1. Wstęp

We wstępie należy określić przedmiot i cel opracowania. Przedmiotem opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, natomiast celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

W tej części opracowania należy wskazać podstawę prawną obowiązku wykonania programu opieki nad zabytkami, określoną w przepisie art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad za-

bytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Zalecane jest również przywołanie celów opracowania programu określonych w art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

W rozdziale tym należy wskazać obowiązujące uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, uwzględniając fakt, że:

- zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP);
- głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Przy opracowywaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić następujące przepisy cyt. wyżej ustawy: art. 3, 4, 6, 7, 16 ust. 1, art. 17, 18, 19, 20, 21, 22 oraz art. 89;
- wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Istotne jest uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

1. ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
2. ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.),
3. ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150),
4. ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880),
5. ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.),
6. ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz.U. z 2001 Nr 13, poz. 123),
7. ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

1. ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),
2. ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

1. ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Rozdział powinien zawierać informacje o strategicznych celach polityki państwa i uwarunkowaniach formalnoprawnych w sferze ochrony zabytków. Należy poddać analizie relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym, ze szczególnym uwzględnieniem:

- krajowego programu opieki nad zabytkami,
- *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2013. Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020* (dokument wdrożeniowy: *Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004–2013”*).

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

W treści rozdziału należy dokonać analizy opracowań strategicznych i planistycznych sporządzonych dla obszaru województwa i powiatu pod kątem znaczenia ich zapisów i działań dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem:

- strategii rozwoju województwa i powiatu,
- planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- wojewódzkiego i powiatowego programu opieki nad zabytkami,
- innych wojewódzkich i powiatowych opracowań specjalistycznych i branżowych.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

W tym punkcie należy przedstawić uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z:

a) dokumentów o charakterze strategicznym:

- strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy (główny cel, misja rozwoju gminy, przyjęte do realizacji kierunki działań mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego),
- programów rozwoju lokalnego,
- wieloletniego programu inwestycyjnego,
- strategii rozwoju kultury, strategii rozwoju turystyki i innych,

b) opracowań wyznaczających kierunki polityki przestrzennej gminy:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (problemy wynikające z uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych, cel rozwoju gminy, kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, ustalone strefy polityki przestrzennych),
- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin (ocena zasad ochrony oraz zagospodarowania obszarów i obiektów zabytkowych, a także analiza ustaleń dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego),

c) innych dokumentów:

- programów i dokumentów dotyczących ochrony przyrody,
- innych opracowań sporządzonych dla obszaru gminy lub zespołów gmin (programy rewitalizacji i inne).

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Rozdział powinien obejmować zwięzłą charakterystykę całości dziedzictwa kulturowego gminy na tle zarysu historii obszaru gminy. Należy scharakteryzować poszczególne typy i rodzaje zabytków, w szczególności krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne i ruralistyczne, dzieła architektury i budownictwa, obiekty sakralne, rezydencjonalne, użyteczności publicznej, obiekty obronne, zabytki techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji, a także zabytki ruchome, zabytki w zbiorach muzealnych, zabytki archeologiczne oraz dziedzictwo niematerialne (np. nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne, zwyczaje, przekazy ustne, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki).

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

W pkt 5.3 należy omówić prawne formy ochrony zabytków w odniesieniu do zasobu występującego na obszarze gminy z uwzględnieniem:

- wpisu do rejestru zabytków,
- uznania za pomnik historii,
- utworzenia parku kulturowego,

- ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W pkt 5.4 należy omówić zasób gminnej ewidencji zabytków.

Omówienia w pkt 5.3–5.4 powinny obejmować m.in. zestawienia statystyczne (wraz z komentarzem) oraz ocenę ochrony całego dziedzictwa kulturowego, w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania programów opieki jest gminna ewidencja zabytków.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Podsumowaniem analizy dziedzictwa kulturowego gminy jest wskazanie elementów tego dziedzictwa o najwyższym znaczeniu dla gminy, które wyróżniają ją na tle innych w regionie i są charakterystyczne dla tego obszaru.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

W tym rozdziale należy dokonać analizy szans i zagrożeń (poprzez wskazanie mocnych i słabych stron) wynikającej z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego. Dokonana analiza ma pomóc w określeniu podstawowych priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami.

7. Założenia programowe

Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami wymaga zaangażowania władz gmin oraz pracowników samorządowych odpowiedzialnych za sprawy związane z ochroną i opieką nad zabytkami.

Doświadczenia zdobyte przy opracowywaniu gminnych programów pozwalają na zachęcanie do powoływania przy wójcie (burmistrzu, prezydencie miasta) zespołu, którego członkowie byłiby konsultantami w trakcie opracowywania założeń do gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.1. Priorytety programu opieki

Należy określić priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami (z uwzględnieniem celów wymienionych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) wynikające z diagnozy stanu dziedzic-

two kulturowego i oceny opracowań strategicznych dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Priorytety należy formułować w perspektywie wieloletniej.

7.2. Kierunki działań programu opieki

W tej części dla realizacji wyznaczonych priorytetów należy określić długofalowe kierunki działań (wykraczające często ponad 4-letni okres obowiązywania programu) wraz z oczekiwanymi rezultatami.

7.3. Zadania programu opieki

W ramach przyjętych kierunków działań należy wskazać zadania wyznaczone na 4 lata obowiązywania programu opieki. Możliwy jest podział realizacji zadań na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z wykonania programu opieki.

Przykładowe priorytety, kierunki działań i zadania znajdują się w załączniku nr 1.

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Realizacja programu będzie się odbywać poprzez wskazane zadania gminy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Przykładowy zarys instrumentarium realizacji znajduje się w załączniku nr 2.

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

W tym rozdziale należy podkreślić obowiązek sporządzania co dwa lata przez wójtów (burmistrzów, prezydentów) sprawozdań z realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami i przedstawiania ich radzie gminy. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- a) wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,
- b) efektywność ich wykonania.

W rozdziale należy wskazać kryteria i wskaźniki oceny realizowanych zadań.

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji znajdują się w załączniku nr 3.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Ten rozdział ma charakter informacyjny, prezentujący przykładowe możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy z uwzględnieniem środków:

- publicznych (np. budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne),
- prywatnych (osób fizycznych, fundacji, osób prawnych, kościelnych itp.).

Informacje o zasadach i kryteriach możliwości pozyskiwania ww. środków są dostępne na stronach internetowych, których adresy znajdują się w załączniku nr 4.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Treść tego rozdziału jest opracowywana wspólnie z wydziałami finansowymi bądź skarbnikami gmin.

Rozdział powinien wskazać planowane i prowadzone przez gminę inwestycje związane z ochroną zabytków w ciągu 4 lat obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami, w tym:

- zadania inwestycyjne dotyczące ochrony zabytków wprowadzone do wieloletniego programu inwestycyjnego (dotyczy zabytków będących własnością gminy),
- zadania inwestycyjne wprowadzone do gminnych programów przyjętych uchwałami rady gminy (programy rewitalizacji, rozwoju lokalnego, ochrony środowiska i gospodarki komunalnej itp.).

Dotyczy to zarówno czynności konserwatorskich, jak i prac remontowo-budowlanych (w tym także o charakterze komunalnym) przy:

- obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków (nieruchomych, ruchomych i archeologicznych),
- obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
- obszarach objętych ochroną konserwatorską (w tym wpisanych do rejestru zabytków oraz objętych ochroną na mocy zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wskazanych do ochrony konserwatorskiej w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz na terenach parków kulturowych),

- związanych z pielęgnacją i rewaloryzacją zieleni zabytkowej (m.in. parki, ogrody, cmentarze, aleje).

Ponadto należy wskazać pozostałe planowane i prowadzone zadania zawarte w programie opieki dotyczące środowiska kulturowego gminy, w tym:

- prace studialne, dokumentacyjne i projektowe,
- działania edukacyjne, promocyjne itp.

W programie opieki należy określić poziom wysokości finansowania planowanych przez gminę zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego (np. poprzez wskazanie udziału procentowego w corocznie uchwalanym budżecie).

Jednocześnie byłoby pożądane, aby w drodze stosownej uchwały gminy dofinansowywały prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (wzór uchwały o przyjęciu zasad i trybu udzielania dotacji celowej, wniosku i sprawozdania z wykonanych prac zawiera aneks nr 5).

Zadania programu opieki mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie (np. muzea, biblioteki, izby regionalne, izby tradycji) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia).

12. Część graficzna programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki może być uzupełniony częścią graficzną. Treść załącznika mapowego powinna wynikać z zadań określonych w programie opieki.

Załącznik może zawierać:

- syntezę stanu istniejącego dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego (w tym obiekty i obszary objęte ustawowymi formami ochrony zabytków, ujęte w gminnej ewidencji zabytków, obszary objęte ustawowymi formami ochrony przyrody i inne),

- polityki ochronne określone w dokumentach planistycznych gminy (w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego),

- przyjęte elementy programu opieki (w tym określenie terenów wprowadzania obszarowych form ochrony zabytków, eliminowania lub ograniczania tranzytowego ruchu kołowego w ciągach ulic leżących w granicach historycznych śródmieść, budowy i modernizacji sieci infrastruktury technicznej i nawierzchni ulic w granicach historycznych śródmieść, lokalizacji obiektów i obszarów poddawanych rewaloryzacji, przebiegu kulturowych szlaków turystycznych itp.).

13. Aneksy

Rozdział pełni rolę informacyjną i zawiera wykazy zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz objętych gminną ewidencją zabytków.

Przykładowy wzór tabeli obiektów objętych gminną ewidencją zabytków

Gminna ewidencja zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
1.				

Przykładowy wzór tabeli obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

Rejestr zabytków nieruchomości					
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Nr	Data wpisu
1.					

Przykładowy wzór tabeli obiektów ruchomych wpisanych do rejestru zabytków

Rejestr zabytków ruchomych				
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr	Data wpisu
1.				

Przykładowy wzór tabeli obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Rejestr zabytków archeologicznych								
Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska wg AZP	Funkcja	Kultura	Chronologia	Nr	Data wpisu
1.								

IV. ZAŁĄCZNIKI – PRZYKŁADY

Przedstawione poniżej przykłady są propozycją. Nie obejmują wszystkich możliwych zagadnień i działań. Mają być wskazówką i służyć pomocą przy sporządzaniu programów gminnych. W zależności od specyfiki gminy i zasobu dziedzictwa kulturowego programom powinny towarzyszyć indywidualnie opracowywane priorytety i zadania. Zasada ta powinna też obowiązywać przy innych, wymienionych poniżej przykładowych załącznikach (instrumentarium, kryteria oceny, finansowanie).

Załącznik nr 1

Przykładowe priorytety, kierunki działań i zadania

Priorytet I

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

Priorytet II

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów) • Opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość działań planu remontów obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych • Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy • Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji • Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym gminnych parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy) • Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych • Rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji • Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.) • Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych • Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: gminnych parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich itp. • Opracowanie projektu rewaloryzacji oraz realizacja (w nawiązaniu do historycznych) nawierzchni ulic i ciągów pieszych w obrębie zabytkowych śródmieść • Iluminacja najcenniejszych zabytków gminy

<p>Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną • Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną • Wspieranie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów (np. poprzez realizację Hallandzkiego Modelu Konserwacji Zabytków, w myśl zasady „ratować zabytki, ratować pracę, ratować rzemiosło”) • Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach • Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci itp.
---	--

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
<p>Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy • Wdrażanie zapisów programów rewitalizacji, studiów widokowo-krajobrazowych, studiów historyczno-urbanistycznych, katalogów typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego w realizacji zagospodarowania przestrzennego gminy (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) • Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji) • Walka z samowolami budowlanymi • Ochrona panoram oraz przedpola widokowych wsi i miast o wartościach kulturowych
<p>Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powołanie parku kulturowego i sporządzenie planu jego ochrony oraz opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego tego obszaru • Wystąpienie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych (m.in. układów urbanistycznych i ruralistycznych)
<p>Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy, – wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy – wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk

Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	
Kierunki działań	Zadania
<p>Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy • Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego • Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego

Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w nich • Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych • Inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa w gminach • Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy • Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo • Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego • Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy (w tym prac magisterskich i dyplomowych) • Opracowanie cyklu szkoleń wraz z materiałem poglądowym skierowanego do przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontownia obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, a także sprawnego zarządzania nimi • Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych) • Wykonywanie prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, badania historyczno-architektoniczne, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego) • Finansowanie wykonania inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych, wodnych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego • Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej • Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy

Załącznik nr 2

Przykładowy zarys instrumentów stosowanych w realizacji programu opieki nad zabytkami

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowa parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);

- instrumentów finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);

- instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami);

- instrumentów społecznych (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami);

- instrumentów kontrolnych (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego).

Załącznik nr 3

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- Poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Inne

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- Liczba utworzonych parków kulturowych
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych
- Liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomniki historii
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Inne

W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego)
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników)
- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
- Liczba osób zwiedzających muzea, skanseny, izby regionalne itp.
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego
- Inne

Załącznik nr 4

Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na podanych poniżej stronach internetowych (stan na koniec grudnia 2008 r.).

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Promesa Ministra Kultury”
– www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”
– www.mkidn.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz wymiany kulturalnej”
– www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kultura 2007–2013”
– www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Innowacyjna gospodarka”, projektu nr 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym
– www.interreg.gov.pl
- Informacje dotyczące programów operacyjnych „Regionalne programy operacyjne”
– www.interreg.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” – www.minrol.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kapitał ludzki” – www.mrr.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko”
– www.mrr.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Europejska współpraca terytorialna”
– www.mrr.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz dla organizacji pozarządowych” – www.funduszngo.pl
- Informacje dotyczące możliwości finansowania przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym
– www.partnerstwopublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php
- Inne

Załącznik nr 5

Przykład uchwały,
wniosku i sprawozdania z wykonanych prac

**Uchwała nr   /   /
Rady Gminy .....**
z dnia .....

w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Na podstawie art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.), art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)

Rada Gminy ..... uchwala, co następuje:

§ 1

1. Z budżetu gminy mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze gminy .....
2. Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli lub posiadaczy zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej.

§ 2

1. Dotacja może być udzielona każdemu, kto jest właścicielem lub posiadaczem zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1, z wyłączeniem zabytków będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych, które są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.
2. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych do wykonania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach określonych w § 1, ust. 1, ustalonych na podstawie kosztorysu i programu prac zatwierdzonego przez właściwe organy konserwatorskie.

§ 3

1. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków może obejmować nakłady konieczne na:
  - 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
  - 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych,
  - 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
  - 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
  - 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego,
  - 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
  - 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
  - 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenia w zakresie niezbędnym w celu zachowania tego zabytku,
  - 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i detali architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego budynku kolorystyki,
  - 10) odtworzenie zniszczonej części zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji,
  - 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi,
  - 12) wymianę lub remont więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
  - 13) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które mają oryginalne, wykonane z drewna części składowe,
  - 14) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
  - 15) uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
  - 16) rewaloryzację zabytkowych parków, ogrodów lub zieleni publicznej,
  - 17) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7–15,
  - 18) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.
2. Przeprowadzenie prac lub robót, o których mowa w pkt 1–17, wymaga wyłonienia ich wykonawcy na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2006 r. Nr 164, poz. 1163 z późn. zm.).
3. Prowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

§ 4

1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku

wpisany do rejestru zabytków, w zależności od środków zaplanowanych w budżecie gminy.

2. W szczególnych przypadkach, jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona do wysokości 100% nakładów na wykonanie tych prac lub robót.
3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być również udzielona do wysokości 100% nakładów na wykonanie tych prac lub robót.

§ 5

Łączna kwota dotacji udzielonych ze środków publicznych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, o którym mowa w § 1, ust. 1, nie może przekraczać 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

§ 6

1. Udzielenie dotacji może nastąpić po złożeniu przez właściciela lub posiadacza zabytku wniosku w tej sprawie do wójta (burmistrza, prezydenta) ..... za pośrednictwem Wydziału ..... Wnioski należy składać w terminie do ..... każdego roku poprzedzającego rok realizacji prac lub robót według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.
2. Termin, o którym mowa w ust. 1, nie ma zastosowania w przypadku ubiegania się o dotację na prace interwencyjne wynikające z zagrożenia zabytku.
3. Wnioski o przyznanie dotacji opiniuje komisja powołana przez Radę Gminy ..... w formie uchwały.
4. Regulamin pracy komisji, o której mowa w ust. 3, stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 7

1. Rada Gminy ....., w miarę posiadanych środków, ustala w budżecie gminy wysokość wydatków przeznaczonych na dotacje.
2. Rada Gminy ..... udziela dotacji na przeprowadzenie prac lub robót w drodze uchwały.

§ 8

Przekazanie dotacji następuje na podstawie umowy określającej w szczególności:

- 1) zakres planowanych prac lub robót oraz termin ich realizacji,
- 2) wysokość udzielonej dotacji oraz termin i tryb jej płatności,
- 3) tryb kontroli wykonania umowy,
- 4) sposób i termin rozliczania dotacji,
- 5) przyczyny, warunki, sposób i termin zwrotu dotacji,
- 6) zobowiązanie podmiotu dotowanego do stosowania przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2006 r. Nr 164, poz. 1163 z późn. zm.);
- 7) zobowiązanie podmiotu dotowanego do niezbywania zabytku odnowionego w ramach przyznanej dotacji w ciągu 3 lat od daty rozliczenia dotacji.

§ 9

Rozliczenie końcowe realizacji zadania następuje w sposób i w terminach określonych w umowie, które podmiot dotowany składa w Wydziale ..... według wzoru stanowiącego załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 10.

1. Wydział ..... prowadzi dokumentację udzielonych dotacji oraz informuje o tym inne organy uprawnione do udzielania dotacji na prace lub roboty przy zabytkach.
2. Wydział ..... ogłasza na tablicy ogłoszeń Urzędu uchwałę o przyznaniu dotacji.
3. Każdemu przysługuje prawo wglądu do dokumentacji, o której mowa w ust. 1, na zasadach określonych w przepisach dotyczących dostępu do informacji publicznej.

§ 11

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa.....

UZASADNIENIE

.....

.....

.....

Załącznik nr 1 do uchwały nr...../ ...../.... Rady Gminy .....
z dnia ..... r.

REGULAMIN PRACY KOMISJI

rozpatrującej wnioski o udzielenie dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze gminy ....., niestanowiących własności gminy.

§ 1

Wójt (burmistrz, prezydent)....., powołując komisję, określi jej szczegółowe zasady działania i kryteria, jakimi powinna się kierować przy rozpatrywaniu wniosków.

§ 2

Podstawę pracy komisji stanowią udokumentowane wnioski podmiotów uprawnionych złożone w terminie określonym w uchwale. Wnioski złożone po terminie lub niekompletne nie będą rozpatrywane.

§ 3

Do zadań komisji należy:

- 1) opiniowanie wniosków o przyznanie dotacji na prowadzone prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- 2) opiniowanie wniosków o przyznanie dotacji na prace interwencyjne wynikające z zagrożenia zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

§ 4

1. Komisja dokonuje oceny wniosków według następujących kryteriów:
  - 1) dostępność zabytku dla ogółu społeczności lokalnej i turystów oraz rola zabytku w kształtowaniu przestrzeni publicznej,
  - 2) promowanie kultury oraz historii regionu,
  - 3) ranga zabytkowo-artystyczna obiektu,
  - 4) stan zachowania obiektu,
  - 5) fakt kontynuowania prac,
  - 6) wysokość zaangażowanych środków własnych,
  - 7) ocena realności wykonania planowanych prac w świetle przewidywanych kosztów,
  - 8) zgodność z gminnym programem opieki nad zabytkami.
2. Preferuje się prace kompleksowe, możliwe do realizacji w ciągu 1 roku.

§ 5

1. Komisja pracuje na posiedzeniach, którym przewodniczy dyrektor Wydziału ....., zwany dalej przewodniczącym.
2. Posiedzenia komisji zwołuje przewodniczący.

§ 6

1. Komisja podejmuje decyzje w głosowaniu jawnym, przy obecności całego jej składu, zwykłą większością głosów.
2. Przewodniczący przedkłada wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi)..... wykaz zawierający zestawienie pozytywnie przez nią zaopiniowanych wniosków, na które może być udzielona dotacja.
3. Protokoły z posiedzeń komisji oraz wykaz, o którym mowa w ust. 2, podpisuje przewodniczący.

§ 7.

Obsługę administracyjno-techniczną zapewnia Wydział .....

Załącznik nr 2 do uchwały nr...../...../.....
Rady Gminy.....
z dnia.....r.

**WNIOSEK O UDZIELENIE DOTACJI NA PRACE KONSERWATORSKIE,
RESTAURATORSKIE LUB ROBOTY BUDOWLANE PRZY ZABYTKU
WPISANYM DO REJESTRU**

I. PODSTAWOWE INFORMACJE O ZABYTKU I WNIOSKODAWCY	
A. DANE O ZABYTKU	
1. NAZWA ZABYTKU	....
2. DANE O ZABYTKU	
nr w rejestrze zabytków:	
wpis z dnia:	
3. DOKŁADNY ADRES ZABYTKU LUB MIEJSCE JEGO PRZECHOWYWANIA	....
4. UZASADNIENIE istotnego znaczenia historycznego, artystycznego lub naukowego zabytku dla regionu	....
B. WNIOSKODAWCA	
1. IMIĘ I NAZWISKO/NAZWA	....
2. ADRES/SIEDZIBA/GMINA/POWIAT	....
3. NR NIP:	
4. INNE DANE (dot. jednostek organizacyjnych)	
1) FORMA PRAWNA	
2) NAZWA I NR REJESTRU	
DATA WPISU DO REJESTRU / EWIDENCJI	
NR REGON	
OSOBY UPOWAŻNIONE DO REPREZENTOWANIA WNIOSKODAWCY (zgodnie z danymi rejestrowymi)	....

BANK (nazwa, adres) i NR KONTA WNIOSKODAWCY	
.....	
C. TYTUŁ DO WŁADANIA ZABYTKIEM	
<i>(własność, użytkowanie wieczyste, dzierżawa, inne)</i>	
Dla nieruchomości prowadzona jest przez Sąd Rejonowy	
księga wieczysta nr	<i>(w przypadku braku księgi wieczystej)</i> zbiór dokumentów
D. UZYSKANE POZWOLENIA	
1. Pozwolenie na przeprowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku	
wydane przez:	
z dnia:	nr zezwolenia:
2. Pozwolenie na budowę	
wydane przez:	
z dnia:	nr zezwolenia:
3. Zgłoszenie robót budowlanych do.....	
z dnia:	Zgłoszony/niezgłoszony przez organ sprzeciw: decyzja nr..... z dnia.....
II. SZCZEGÓŁOWE INFORMACJE O PRACACH LUB ROBOTACH	
A. ZAKRES RZECZOWY PRAC LUB ROBÓT I ICH CHARAKTERYSTYKA	
....	
B. UZASADNIENIE CELOWOŚCI PRAC LUB ROBÓT	
....	
C. TERMIN REALIZACJI (planowany termin rozpoczęcia i zakończenia prac)	
....	

D. PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI PRAC LUB ROBÓT ORAZ ŹRÓDŁA ICH FINANSOWANIA

Przewidywane koszty realizacji prac lub robót oraz źródła ich sfinansowania	Zakres rzeczowy	Kwota	Udział w całości kosztów (w %)
Ogółem			
Przedmiot i kwota wnioskowanego dofinansowania			
Finansowe środki własne wnioskodawcy			
Udział środków pozyskanych z:			
budżetu państwa			
wojewódzkiego konserwatora zabytków			
budżetów jednostek samorządu terytorialnego			
innych źródeł (należy wskazać)			

E. HARMONOGRAM I PRELIMINARZ CAŁKOWITYCH KOSZTÓW ZADANIA WRAZ ZE ŹRÓDŁAMI FINANSOWANIA

Termin przeprowadzenia prac	Rodzaj prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych	Koszt ogółem (zł)	Koszty z podziałem na źródła finansowania		
			Dotacja samorządu województwa	Środki własne	Inne źródła

III. INFORMACJE DODATKOWE DOTYCZĄCE WNIOSKODAWCY

Rok	Zakres wykonanych prac	Poniesione wydatki	Dotacje ze środków publicznych (wysokość, źródło i przeznaczenie)

IV. WYKAZ DOKUMENTÓW WYMAGANYCH PRZY SKŁADANIU WNIOSKU

- 1) Potwierdzona za zgodność z oryginałem kserokopia decyzji o wpisie do rejestru zabytków obiektu, którego dotyczą prace lub roboty.
- 2) Dokument potwierdzający tytuł władania zabytkiem (np. aktualny wypis z rejestru gruntów lub aktualny odpis z księgi wieczystej, akt notarialny).
- 3) Decyzja właściwego organu ochrony zabytków zezwalająca na przeprowadzenie prac lub robót oraz projekt i pozwolenie na budowę, gdy wniosek dotyczy prac lub robót przy zabytku nieruchomym lub program prac przy zabytku ruchomym.
- 4) Pozwolenie na budowę, jeżeli wskazane/planowane prace lub roboty wymagają, w myśl obowiązującego stanu prawnego, uzyskania takiego pozwolenia ewentualnie zgłoszenie robót budowlanych i informacja o zgłoszonym/niezgłoszonym przez organ sprzeciwie.
- 5) Fotograficzna dokumentacja zabytku.
- 6) Informacja o wnioskach o udzielenie dotacji skierowanych do innych organów.
- 7) Informacja o zgodności z lokalnym i wojewódzkim programem opieki nad zabytkami.
- 8) Oświadczenie wnioskodawcy o niezaleganiu z płatnościami na rzecz podmiotów publiczno-prawnych.
- 9) W przypadku, gdy wnioskodawcą jest przedsiębiorca, do wniosku o udzielenie dotacji należy dołączyć informację o pomocy publicznej otrzymanej przed dniem złożenia wniosku – sporządzoną w zakresie i według zasad określonych w art. 37 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej.

Dotacje są udzielane na zasadach określonych w uchwale Rady Gminy ..... nr ...../...../..... z dnia ..... r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

W przypadku stwierdzenia, że we wniosku podano nieprawdziwe dane, wójt (burmistrz, prezydent) ..... zastrzega sobie prawo do żądania zwrotu przyznanych środków.

V. PODPISY

W przypadku otrzymania dotacji zobowiązuje się do wydatkowania przyznanych środków na realizację wskazanego zadania zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2006 roku Nr 164, poz. 1163 ze zm.), ustawy z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych (Dz.U. Nr 249, poz. 2104 ze zm.) oraz ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. z 2005 r. Nr 14, poz. 114 ze zm.)

(podpisy)

Miejscowość, dnia.....

(pieczętki)

Oświadczam/my, że:

Wszystkie podane we wniosku informacje są zgodne z aktualnym stanem prawnym i faktycznym.

.....
(pieczętka i podpisy)

2. Potwierdzenie przyjęcia wniosku wraz z załącznikami

data przyjęcia, osoba przyjmująca wniosek

2. Sprawozdanie finansowe

A. Zestawienie kosztów

Całkowity koszt wykonanych prac	zł (brutto)	
W tym koszty pokryte ze środków własnych		
Koszty pokryte z dotacji gminy	zł (brutto)	
W tym koszty pokryte ze środków pochodzących z innych źródeł (wskazać źródła)	Nazwa źródła finansowania	Kwota zł (brutto)
	.....	.....
	.....	.....
	.....	.....
	.....	.....
	.....	.....
	.....	.....

B. Zestawienie faktur

Lp.	Wystawca dokumentu księgowego	Nr dokumentu księgowego	Data	Nazwa wydatku	Źródła finansowania	Kwota w zł (brutto)
Łącznie						

3. Wymagane załączniki do sprawozdania z wykorzystania środków na prace przy obiekcie zabytkowym**

- 1) Pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie prac objętych wnioskiem***
- 2) Pozwolenie na budowę***
- 3) Obmiar przeprowadzonych prac i robót potwierdzony przez odpowiednie służby
- 4) Protokół odbioru przez właściwe służby konserwatorskie i budowlane (jeśli dotyczy) przeprowadzonych prac i robót

** Kserokopie potwierdzone przez wnioskodawcę za zgodność z oryginałem
 *** O ile dokument nie był wymagany jako załącznik do wniosku o udzielenie dotacji lub wystąpiły zmiany

- 5) Kserokopie faktur lub rachunków ze wskazaniem numeru księgowego, nazwy wydatku oraz jego kwoty wraz z opisem określającym wysokości środków lub dotacji finansujących dany rachunek lub fakturę i potwierdzenie zapłaty – wyciąg bankowy
- 6) Protokół z wyboru wykonawcy sporządzony zgodnie z wymogami ustawy – Prawo zamówień publicznych
- 7) Oświadczenie o zgodności dołączonych danych ze stanem faktycznym wraz z pouczeniem o odpowiedzialności z art. 233 kodeksu karnego
- 8) Fotograficzna dokumentacja zabytku po zakończeniu prac

Miejscowość, data.....

.....
podpis/y, pieczęć

4. Ocena sprawozdania

A. Zakres merytoryczny

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

B. Zakres finansowy

.....
.....
.....
.....
.....
.....